

Brüssel, 22.9.2023
COM(2023) 543 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Seitsmes aastaaruanne Türki pagulasrahastu kohta

Sisukord

1.	Sissejuhatus	1
1.1.	Türgi ja pagulaskriis	1
1.2	ELi reageerimine kriisile ja rahastu loomine.....	2
2.	Rahastu toimimine.....	4
3.	Rahastamisvõime ning rahastamise kestus ja laad	4
4.	Rahastu rakendamine	7
5.	Järelevalve ja hindamine	13
6.	Auditeerimine	14
7.	Teavitamine ja nähtavus	14
8.	Kokkuvõte ja edasised sammud	14

1. Sissejuhatus

Vastavalt komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsuse (mis käsitleb liidu ja liikmesriikide tegevuse koordineerimist koordineerimisvahendi kaudu)¹ (edaspidi „otsus“) artikli 8 lõikele 1 teavitab komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu korrapäraselt Türgi pagulasrahastu (edaspidi „rahastu“) rakendamisest. Otsuse artikli 8 lõike 2 kohaselt annab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule rahastu rakendamisest aru üks kord aastas. Esimene aastaaruanne rahastu rakendamise kohta avaldati märtsis 2017². Kõik aastaaruanded on kättesaadavad pagulasrahastu veebisaidil. Käesoleva aruande esitamise tähtaeg on 2023. aasta veebruar.

1.1. Türgi ja pagulaskriis

Oma geograafilise asendi tõttu on Türgi pagulaste ja rändajate jaoks oluline vastuvõtu- ja transiidiriik. Riigis viibib üle nelja miljoni pagulase – suurim arv maailmas. Nende seas on rohkem kui 3,5 miljonit registreeritud pagulast Süüriast³ ning ligikaudu 305 000 registreeritud pagulast ja varjupaigataotlejat eelkõige Afganistanist, Iraagist, Iraanist ja Somaaliast^{4, 5}. See väga suur saabunute hulk on avaldanud märkimisväärset mõju vastuvõtivatele kogukondadele. Süüria pagulaste pikaleveninud sundränne ja Afganistanist pärit ebaseaduslike saabujate suurenev arv Türgis pärast kriisi 2021. aasta suvel muudab üha keerulisemaks pagulaste, rändajate ja vastuvõtivate kogukondade vahelise sotsiaalse sidususe saavutamise, eriti olukorras, mida iseloomustab majanduslangus.

Türgi teeb endiselt väga suuri pingutusi üle nelja miljoni pagulase ja rändaja vastuvõtmisel ja nende vajaduste rahuldamisel ning on kinnitanud oma kindlat tahet rakendada ELi-Türgi 2016. aasta märtsi avaldust⁶. Kuigi rändajate ja pagulaste massilist sissevoolu Türki Afganistani halveneva julgeolekuolukorra tagajärjel ei toimunud, jätkus siiski surve Türgi-Iraani piirile. ELi-Türgi avaldus andis 2022. aastal endiselt tulemusi. 2021. aastaga võrreldes suurenes aga 2022. aastal saabuvate ebaseaduslike rändajate arv kõikidel marsruutidel. Peale selle jättis Türgi 2020. aasta märtsis jõusse Kreeka saartelt tagasivõtmise peatamise, kuigi pärast COVID-19 pandeemiast tingitud lühikest pausi jätkus pagulaste ümberasustamine ELi liikmesriikidesse.

Euroopa Ülemkogu 2020. aasta oktoobri kohtumisel lepiti kokku, et algatatakse positiivne ELi-Türgi tegevuskava. Kohtumisel määrati kindlaks neli prioriteetset valdkonda: tolliliidu toimimise parandamine ja selle ajakohastamist käsitlevate arutelude taasalustamine; ränne ja pagulaste toetamine; kõrgetasemelised dialoogid; inimestevahelised kontaktid ja liikuvus. Euroopa Ülemkogu 2021. aasta juuni kohtumisel kinnitati taas ELi valmisolekut teha Türgiga järkjärgulisel, proportsionaalsel ja tagasipöörataval viisil koostööd, et tõhustada koordineeritud

¹ Komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsus C(2015)9500, mis käsitleb liidu ja liikmesriikide tegevuse koordineerimist koordineerimisvahendi – Türgi jaoks mõeldud pagulasrahastu – kaudu; otsust on muudetud komisjoni 10. veebruari 2016. aasta otsusega C(2016) 855.

² https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/170302_facility_for_refugees_in_turkey_first_annual_report.pdf

³ <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

⁴ <https://en.goc.gov.tr/irregular-migration>

⁵ Türgi varjupaigasüsteemi eripära on tingitud asjaolust, et riik on kirjutanud 1951. aasta Genfi konventsiooni 1967. aasta New Yorgi protokollile alla reservatsiooniga. Sellest tulenevalt ei saa enamik Türgis asuvatest pagulastest taotleda täieõigusliku pagulase staatust, vaid üksnes tingimuslikku pagulasseisundit, mis juhul, kui see isikule antakse, võimaldab viibida riigis ainult selle ajani, mil pagulaseks tunnustatud isik asustatakse ümber kolmandasse riiki.

⁶ <http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

tegevust mitmes ühist huvi pakkuvast valdkonnas, võttes arvesse 2021. aasta märtsis ja eelmistes Euroopa Ülemkogu järeldustes kindlaksmääratud tingimusi. 2021. aasta oktoobris toimus Ankaras ELi-Türgi kõrgetasemeline dialoog rände ja julgeoleku teemal.

Euroopa Ülemkogu kutsus oma 2021. aasta juunis toimunud kohtumisel komisjoni esitama viivitamata ametlikud ettepanekud Süüria pagulaste ning Türgis, Jordaania, Liibanonis ja piirkonna muudes osades asuvate vastuvõtivate kogukondade rahastamise jätkamise kohta kooskõlas Euroopa Ülemkogu liikmete 2021. aasta märtsi avaldusega ja ELi üldise rändepoliitika raamistikuga. Komisjon eraldas ELi eelarvest 3 miljardit eurot pagulaste toetamiseks Türgis 2021.–2023. aastal ning on seni võtnud 2,2 miljardi euro ulatuses kulukohustusi põhivajaduste, sotsiaal-majandusliku toetuse, hariduse, piirihalduse ja kaitse valdkonnas.

Maavärinad Türgis ja Süürias – veebruar 2023

Pärast 2023. aasta veebruaris Türgis ja Süürias toimunud laastavaid maavärinaid mobiliseeris Euroopa Liit Türgi jaoks viivitamata otsingu- ja päästemeeskonnad, kui Türgi oli taotlenud ELi elanikkonnakaitse mehhanismi aktiveerimist, ning 21 liikmesriiki saatsid otsingu- ja päästemeeskonnad ja meditsiiniüksused. Aktiveeriti ka ELi Copernicuse satelliitsüsteem, et osutada hädaolukorra kaardistamise teenuseid, ning ELi hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskus oli otseses kontaktis Türgi ametiasutustega, et vajaduse korral koordineerida edasist abi. EL jätkab Türgi inimeste toetamist ja korraldas 20. märtsil Brüsselis rahastajate konverentsi, et kaasata rahvusvahelise kogukonna rahalisi vahendeid Türgi ja Süüria inimeste heaks. Konverentsi tulemusel lubati eraldada kokku 7 miljardit eurot, sealhulgas 1,7 miljoni pagulase abistamiseks mõjutatud piirkondades.

1.2 ELi reageerimine kriisile ja rahastu loomine

2015. aastal otsustasid Euroopa Liit ja liikmesriigid suurendada oma poliitilist ja rahalist osalust, et toetada Türgi jõupingutusi pagulaste vastuvõtmisel. Kuna ELi liikmesriigid soovisid Türki saabunud pagulaste toetamiseks saada märkimisväärset lisarahastust, lõi komisjon 24. novembri 2015. aasta otsusega Türgis asuvate pagulaste jaoks mõeldud rahastu (otsust on muudetud 10. veebruaril 2016⁷ ning uuesti 14. märtsil ja 24. juulil 2018). Rahastu on mehhanism, millega koordineeritakse nii ELi eelarvevahenditest kui ka sihtotstarbelise välistuluna ELi eelarvesse kantud liikmesriikide lisatoetustest kättesaadavaks tehtud vahendite kasutusele võtmist. Liikmesriigid võtsid endale poliitilise kohustuse anda toetust, tuginedes ELi liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni ühisseisukohale, mille liikmesriikide valitsuste esindajad võtsid vastu 3. veebruaril 2016 ning mida ajakohastati rahastu teist osamakset käsitleva lepingu sõlmimisel⁸. Ühisseisukohaga nähti ette ka toetuse andmise tingimused. Rahastu esimese osamakse (2016–2017) jaoks eraldati kokku 3 miljardit eurot. Need 3 miljardit eurot tehti kättesaadavaks lisaks 345 miljonile eurole,⁹ mille komisjon oli Türgile

⁷ Komisjoni 10. veebruari 2016. aasta otsus C(2016) 60/03, mis käsitleb Türgi jaoks mõeldud pagulasrahastut ja millega muudetakse komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsust C(2015) 9500.

⁸ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf>

⁹ Rahalised vahendid, mis võeti aastatel 2013–2015 kasutusele mitmesuguste välisrahastamisvahendite, täpsemalt humanitaarabi rahastamisvahendi, ühinemiseelse abi rahastamisvahendi ning stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi raames, sealhulgas hulk meetmeid, mille viis ellu Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondlik usaldusfond.

eraldanud seoses Süüria pagulaskriisiga juba enne rahastu kasutuselevõttu, ja lisaks liikmesriikide kahepoolsele abile¹⁰. Rahastu teise osamakse (2018–2019) jaoks tehti kättesaadavaks veel 3 miljardit eurot ning seega hõlmas rahastu kokku 6 miljardit eurot. Rahastu alustas tegevust 17. veebruaril 2016, mil toimus rahastu juhtkomitee esimene koosolek. Pärast seda koosolekut asus komisjon kiiresti sõlmima rahastu esimeste projektide lepinguid. 31. detsembriks 2020 oli komisjon katnud lepingutega kogu rahastu tegevuseelarve. 6 miljardi euro suurusest kogueelarvest oli 2022. aasta lõpuks välja makstud 5 miljardit eurot.

18. märtsil 2016 kinnitasid Euroopa Liidu riigipead ja valitsusjuhid ning Türgi oma kindlat tahet rakendada ühist tegevuskava ning leppisid kokku lisameetmetes, mille eesmärk oli süvendada ELi ja Türgi suhteid ning lahendada rändekriis¹¹. Türgi ja Euroopa Liit tunnistasid, et vaja on kiireid ja otsusekindlaid lisajõupingutusi. Täpsemalt kutsuti ELi-Türgi 18. märtsi 2016. aasta avalduses muu hulgas üles lõpetama ebaseaduslik ränne Türgist ELi, lõhkudes smugeldajate ärimudeli ja pakkudes rändajatele alternatiivi oma elu ohtu seadmisele, ning kiirendama rahastu rakendamist.

2022. aastal saabus Türgist Kreekasse, Itaaliasse ja Bulgaariasse kokku 33 460 rändajat. Võrreldes 2021. aasta 21 295ga suurenes nende arv 58 %. Kreekasse saabus 15 582 rändajat (2021. aasta 7 443ga võrreldes oli kasv 209 %), Itaaliasse 15 805 (2021. aasta 12 916ga võrreldes 22 % rohkem) ja Bulgaariasse 1 900 (2021. aasta 936ga võrreldes üle 200 %-line kasv). Türgist Rumeeniasse saabus 173 inimest. Rändeteel Türgist Küprosele toimus jätkuvalt väga aktiivne liikumine. 2022. aastal saabus ebaseaduslikult Küprose valitsuse kontrolli all olevatele aladele kokku 18 260 rändajat (neist 17 437 üle eraldusjoone ja 823 paadiga nii Süüriast kui ka Türgist), mis on 56 % rohkem kui 2021. aastal.

Türgi seisab endiselt silmitsi märkimisväärse rändesurvega. Türgist kolmandatesse riikidesse välja saadetud ebaseaduslike rändajate arv oli 2022. aastal 124 441, mis on 161 % rohkem kui 2021. aastal. Türgi rändeameti andmetel suurenes 2022. aastal 2021. aastaga võrreldes Türgist tagasisaadetud Afganistani kodanike arv 206 %, tagasisaadetud Pakistani kodanike arv 28 % ja tagasisaadetud muude riikide kodakondsusega välismaalaste arv 180 %. 2022. aastal takistati riiki siseneda kokku 280 206 ebaseaduslikul rändajal.

ELi-Türgi avalduse kohase 1 : 1 ümberasustamiskava rakendamine jätkus. Ajavahemikus 2016. aasta aprillist 2023. aasta veebruarini asustati Türgist ELi ümber 37 397 Süüria pagulast. Alates 2016. aastast on ELi-Türgi avalduse alusel Kreeka saartelt Türki tagasi saadetud 2 140 rändajat. Türgi ametiasutused ei ole tühistanud oma 2020. aasta märtsi otsust peatada ELi-Türgi avalduse alusel toimuvad tagasisaatmisoperatsioonid ja seitsaadik ei ole neid toimunud, hoolimata Kreeka ametiasutuste ja Euroopa Komisjoni korduvatest taotlustest¹².

---

¹⁰ EL on kasutanud kriisi algusest peale Süüria rahva toetamiseks kõiki oma käsutuses olevaid poliitilisi ja humanitaarabivahendeid: alates kriisi puhkemisest 2011. aastal on humanitaar-, stabiliseerimis- ja vastupanuvõimet suurendava abina ühiselt kasutusele võetud 24,9 miljardit eurot: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/93313/node/93313_en.

¹¹ <http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

¹² Vastavalt Kreeka uuele ministri otsusele käsitatakse Türgit turvalise kolmanda riigina Pakistanist, Bangladeshist, Süüriast, Afganistanist ja Somaaliast pärit varjupaigataotlejate jaoks. Selle alusel võib seega lugeda eespool nimetatud riikide kodanike taotlused vastuvõetamatuks ja taotlejad saadetakse tagasi Türki, kus neil leitakse olevat turvaline ja kus neil on võimalik taotleda pagulasseisundit.

Liikmesriigid ei ole veel hakanud ellu viima vabatahtlikku humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava, mille saab võtta kasutusele siis, kui Türgi ja ELi vahelised ebaseaduslikud piiriületused on lõppenud või vähemalt oluliselt ja püsivalt vähenenud.

2. Rahastu toimimine

Rahastu on koordineerimismehhanism, mis võimaldab võtta kiiresti, tulemuslikult ja tõhusalt kasutusele ELi abi Türgis asuvate pagulaste jaoks, tagades samal ajal usaldusväärse finantsjuhtimise. Rahastuga tagatakse olemasolevate ELi rahastamisvahendite optimaalne rakendamine humanitaar- ja/või arenguabi andmisel, et rahuldada igakülgset ja koordineeritud pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade vajadusi¹³.

Rahastu juhtkomitee esitab strateegilised juhised, milles käsitletakse rahastu prioriteete, toetatavaid meetmeid, eraldatavaid summasid ja kasutusele võetavaid rahastamisvahendeid ning vajaduse korral tingimusi, mis on seotud ELi-Türgi 29. novembri 2015. aasta ühisest tegevuskavast (edaspidi „ühine tegevuskava“) tulenevate Türgi kohustuste täitmisega¹⁴. 2022. aastal, mis oli rahastu rakendamise seitsmes aasta, toimus kaks juhtkomitee koosolekut: 23. juunil ja 8. detsembril.

Tähtis on ka rahastu sekkumise jätkusuutlikkus ja vastutuse jagamine Türgi ametiasutustega. Prioriteetsete abivaldkondade kindlaksmääramisel tuginetakse põhjalikule ja sõltumatule vajaduste hindamisele,¹⁵ mille käigus pööratakse erilist tähelepanu haavatavatele rühmadele. Vajaduste hindamist ajakohastati 2018. aastal¹⁶.

Rahastu koordineerib rahastamist järgmistest välisrahastamisvahenditest:¹⁷ humanitaarabi,¹⁸ Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend,¹⁹ arengukoostöö rahastamisvahend,²⁰ ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA)²¹ ning stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend²². Liidu eelarvest rahastatavaid meetmeid rakendatakse nii otsese kui ka kaudse eelarve täitmise suhtes kohaldatavate liidu finantsreeglite ja -määruste kohaselt.

Abi rakendamise tingimus on see, et Türgi täidab nõuetekohaselt kõiki ühisest tegevuskavas ning ELi-Türgi avalduses võetud kohustusi.

---

¹³ Komisjoni 24. novembri 2015. aasta otsuse C(2015) 9500 artikkel 2 „Rahastu eesmärgid“.

¹⁴ Vt komisjoni otsuse C(2015) 9500 (mida on muudetud komisjoni otsusega C(2016) 855) artikli 5 lõige 1.

¹⁵ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf

¹⁶ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf

¹⁷ Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi ja arengukoostöö rahastamisvahendi sissemaksed kanti üle vastavalt ühinemiseelse abi rahastamisvahendisse ja ELi usaldusfondi ning neid rakendati nende vahendite raames. Kõiki rahastust (ühinemiseelse abi rahastamisvahendist ja vähemal määral arengukoostöö rahastamisvahendist) ELi usaldusfondi tehtud sissemaksed rakendati põhimõtteliselt muu abi kui humanitaarabina.

¹⁸ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1257/96 humanitaarabi kohta (EÜT L 163, 2.7.1996, lk 1).

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 232/2014, millega luuakse Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend (ELT L 77, 15.3.2014, lk 27).

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 233/2014, millega luuakse arengukoostöö rahastamisvahend (ELT L 77, 15.3.2014, lk 44).

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 231/2014, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend (ELT L 77, 15.3.2014, lk 11).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 230/2014, millega luuakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend (ELT L 77, 15.3.2014, lk 1).

3. Rahastamisvõime ning rahastamise kestus ja laad

Rahastu kaudu koordineeritava eelarve kogumaht on 6 miljardit eurot, mis võetakse kasutusele kahe osamaksenda. Esimesest ja teisest osamaksenda toetatavad projektid kestavad kuni 2025. aasta keskpaigani (paljud esimesest osamaksenda rahastatavad projektid on juba lõppenud ja enamik projekte on kavandatud lõpetada varem). COVID-19 pandeemia tõttu pikendati erandkorras 2016. aasta 1,6 miljardi euro suuruse erimeetme alla kuuluvate projektide rakendusperioodi, võimaldades saavutada kõigi asjaomaste projektide puhul seatud eesmärgid.

Esimene osamakse oli 3 miljardit eurot, millest 1 miljard eurot võeti kasutusele ELi eelarvest ja 2 miljardit eurot saadi kahepoolsete toetustena liikmesriikidelt²³. Ka teine osamakse ulatus 3 miljardi euroni, millest 2 miljardit eurot tuli ELi eelarvest ja 1 miljard eurot liikmesriikidelt²⁴.

ELi eelarvehahenditest aastateks 2016–2017 ette nähtud 1 miljardist eurost eraldati 250 miljonit eurot 2016. aastal ja 750 miljonit eurot 2017. aastal. ELi eelarvest aastateks 2018–2019 ette nähtud 2 miljardist eurost eraldati 550 miljonit eurot 2018. aastal ja ülejäänud summa 2019. aastal.

Mis puudutab liikmesriikide panust, siis liikmesriigid andsid esimese osamakse jaoks rahastusse 2016. aastal 677 miljonit eurot, 2017. aastal 847 miljonit eurot, 2018. aastal 396 miljonit eurot ja 2019. aastal 80 miljonit eurot. Teise osamakse jaoks eraldasid liikmesriigid 2018. aastal 68 miljonit eurot, 2019. aastal 202 miljonit eurot, 2020. aastal 265 miljonit eurot, 2021. aastal 166 miljonit eurot ja 2022. aastal 165 miljonit eurot ning ülejäänud maksend (134 miljonit eurot) on kavandatud teha 2023. aastal. Liikmesriikide panus läheb otse ELi eelarvesse sihtotstarbelise välistuluna vastavalt finantsmääruse artikli 21 lõike 2 punkti a alapunktile ii ning kantakse seal vastavalt ühinemiseelse abi rahastamisvahendi ja humanitaarabi eelarveridadele.

Tempo, millega liikmesriigid teevad rahastusse *sissemaksend*, on endiselt piisavalt kooskõlas tempoga, millega rahastust tehakse nendest *sissemaksetest* rahastatavaid *väljamaksend*.

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames jäeti 19,5 miljonit eurot n-ö tagavaraks, et oleks võimalik rahastada reageerimist uute pagulaste sissevoolule Süüriast 2019. aastal. Kuna seda tagavara ei kasutatud, sõlmiti selle summa kohta 2020. aastal lepingud, et katta tervishoiu ja kaitsega seotud meetmed, millega lõpetati teise osamakse programmitöö periood.

---

²³ Liikmesriikide panuse jaotusega saab tutvuda aadressil <http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/>.

²⁴ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/>

31. detsembriks 2020 oli komisjon katnud lepingutega kogu rahastu tegevuseelarve. Kogu 6 miljardist eurost oli 2022. aasta lõpuks välja makstud veidi üle 5 miljardi euro.

ELi täiendav rahastuväline abi Türgis asuvatele pagulastele

2020. aastal eraldas komisjon väljaspool rahastut 535 miljonit eurot humanitaarabiga seotud tegevuse toetamiseks Türgis. See summa hõlmas 50 miljonit eurot, et jätkata abi andmist kaitse, tervishoiu ja hariduse valdkonnas, ning 485 miljonit eurot paranduseelarve raames, et jätkata hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu (ESSN) ja tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete (CCTE) programmide elluviimist. See abi on täielikult lepingutega kaetud ja välja makstud.

Euroopa Ülemkogu 2021. aasta juuni järelduste kohaselt tegi komisjon ettepaneku võtta ajavahemikul 2021–2023 kasutusele veel 3 miljardit eurot Türgis asuvate pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade jaoks. 2021. aasta lõpus võeti kulukohustusi esimese 560 miljoni euro suhtes nendest rahalistest vahenditest, et jätkata põhivajaduste ja hariduse ning rände- ja piirikontrolli prioriteetsete valdkondade toetamist. 2022. aastal võeti kulukohustusi veel 1 235 miljoni euro eest sellistes prioriteetsetes valdkondades nagu põhivajadused ja sotsiaal-majanduslik toetus (634 miljonit eurot) ning piirihaldus (220 miljonit eurot). Viimati nimetatud meetme eesmärk on tugevdada Türki piirikontrollisuutlikkust, et reageerida pidevale rändesurvele Türki idapiiril, pakkudes varustust, tehnilist abi ja koolitust.

Lisaks seoti 2021. ja 2022. aastal humanitaarabi raames kulukohustustega 425 miljonit eurot (2021. aastal 300 miljonit eurot ja 2022. aastal 125 miljonit eurot), et jätkata kaitseteenuste osutamist ja põhivajaduste toetamist.

Ülejäänud summa – 630 miljardit eurot – on kavas ära kasutada 2023. aastal. Lisaks võetakse rände ja siseasjade peadirektoraadi vahendite raames 3 miljardi euro suuruse paketi osana kasutusele kokku 150 miljonit eurot, et toetada pagulaste ümberasustamist ELi liikmesriikidesse, rände- ja piirihaldust ning smugeldamisvastaseid jõupingutusi.

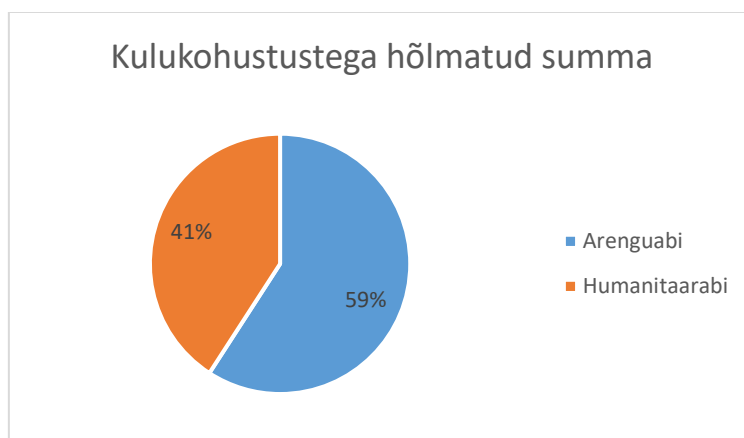
Kogu ELi abi Türgis asuvatele pagulastele alates 2011. aastast ulatub ligi 10 miljardi euroni. See hõlmab 345 miljonit eurot pagulasabi 2011.–2016. aastal, 6 miljardit eurot rahastu raames eraldatud abi, 535 miljonit eurot abi sildfinantseerimiseks 2020. aastal ja 3 miljardit eurot lisavahendeid 2021.–2023. aastal.

4. Rahastu rakendamine

Rahastut rakendatakse humanitaar- ja arenguabina. Esimese osamakse raames eraldati asjaomastele tegevussuundadele vastavalt umbes 1,4 miljardit eurot ja 1,6 miljardit eurot. Arvestades Süüria kriisi pikaajalisust, keskendutakse teise osamakse sekkumistes üha rohkem sotsiaal-majandusliku toetuse andmisele ja elatise teenimise võimaluste loomisele. Teise osamakse raames eraldati humanitaarabi jaoks 1,04 miljardit eurot ja arenguabi jaoks 1,9 miljardit eurot²⁵.

Kokkuvõttes on rahastu humanitaar- ja arenguabi jaotus järgmine.

Täielikud andmed on esitatud veebis projektide tabelis²⁶.

Rahastu programmitöö viidi lõpule 2019. aasta detsembris ja 2020. aasta lõpuks oli lepingutega kaetud kogu 6 miljardi euro suurune tegevuseelarve, millest 2022. aasta lõpuks oli välja makstud üle 5 miljardi euro.

On oluline märkida, et rahastu raames antav abi on projektipõhine. Väljamaksed sõltuvad edusammudest rahastu sekkumiste elluviimisel.

Erilist tähelepanu pööratakse mittesüürlastest pagulastele ja varjupaigataotlejatele. Rahastu sekkumistega püütakse alati kaasata pagulasi vastu võtvaid kohalikke kogukondi.

Rahastu raames antakse **humanitaarabi** eesmärgiga aidata kõige haavatavamaid pagulasi, pakkudes inimväärset toetust põhivajaduste ja kaitse jaoks. Samuti täidetakse sellega lünki, kasutades organisatsioone ja partnereid, kes on spetsialiseerunud hädaolukorras tervishoiu ja hariduse tagamisele. ELi humanitaarabi andmisel juhindutakse 2007. aasta Euroopa konsensusest humanitaarabi valdkonnas,²⁷ mille kohaselt peab EL humanitaarabi andjana kinni humanitaarabi põhimõtetest, milleks on inimlikkus, neutraalsus, erapooletus ja sõltumatus, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 214 ja humanitaarabi määruses (nr 1257/96)^{28, 29}.

²⁵ Ülejäänud 60 miljonit eurot eraldatakse rahastu rakendamiseks antava haldus- ja tegevustoetuse jaoks.

²⁶ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2022-01/Facility%20table_December%202021.pdf

²⁷ Nõukogu ja liikmesriikide valitsuste esindajate ühisavaldus.

²⁸ Nõukogu 20. juuni 1996. aasta määrus (EÜ) nr 1257/96 humanitaarabi kohta.

²⁹ Euroopa Komisjoni humanitaarabi tugineb iga-aastastele riigipõhiste humanitaarabi rakenduskavadele. Komisjoni ja tema partnerite koostööraamistik humanitaarabi valdkonnas on kehtestatud komisjoni rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud finants- ja haldusraamistiku lepingutega ning valitsusväliste organisatsioonidega sõlmitud partnerluse raamlepingutega.

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames on rakendatud 21 partneri kaudu kokku 65 projekti, mida on toetatud nii esimesest kui ka teisest osamaksest. Nende projektide eesmärk on tegeleda Türgis viibivate kõige haavatavamate pagulaste põhivajaduste, kaitse, hariduse ja tervishoiuga. Esimese osamakse raames eraldati humanitaarabi andmiseks ja kaeti lepingutega ligikaudu 1,4 miljardit eurot ning maksti välja 1,3 miljardit eurot; teise osamakse raames kaeti lepingutega 1,04 miljardit eurot ning 31. jaanuariks 2023 oli välja makstud 1,035 miljonit eurot.

Arenguabiga toetatakse pikaajalisi vajadusi pagulaste tervise, hariduse ja sotsiaal-majandusliku arengu valdkonnas, pakkudes neile eelkõige juurdepääsu avalikele teenustele, elatise teenimise võimalustele ja munitsipaalтаристule. Samuti keskendutakse sekkumisel haavatavatele elanikkonnarühmadele ning võetakse arvesse soolist mõõdet, nt kaitstakse naisi ja tütarlapsi seksuaalse ja soolise vägivalla eest ning parandatakse juurdepääsu seksuaal- ja reproduktiivtervishoiule.

Rahastu arenguabi tegevussuuna all rakendati edukalt 26 projekti, mille kohta oli sõlmitud leping esimese osamakse raames. Neist projektidest 15 viidi ellu Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi raames kokku 293 miljoni euro ulatuses, millele lisandusid otse ühinemiseelse abi rahastamisvahendi kaudu hallatavad eraldised³⁰.

Rakenduspartneritele tehtud väljamaksed ulatusid peaaegu 2,6 miljardi euroni rahastu mõlema osamakse raames arenguabi jaoks eraldatud 3,5 miljardist eurost³¹. Teise osamakse raames eraldatud 1,9 miljardit eurot oli 2020. aasta detsembriks täielikult lepingutega kaetud ja 2022. aasta detsembri lõpuks oli sellest välja makstud veidi üle 1 miljoni euro. Rahastu arenguabi tegevussuuna raames on sõlmitud 17 lepingut.

2022. aastal mõjutasid rahastu rakendamist Türki väga suur inflatsioon ja vahetuskursiga seotud probleemid, mis tingisid mõne projekti ulatuse vähendamise, mis omakorda tõi kaasa ehitatavate rajatiste arvu vähenemise. Turutingimuste olulised muutused ja inflatsioonimäär mõjutasid negatiivselt eeskätt mitme meetme hankeid.

Need tegurid – suurenev inflatsioon, Türki liiri devalveerimine ja sellest tingitud ehitusmaterjalide hinnatõus – tekitasid probleeme projektide rakendamisel, eriti taristuprojektide puhul. Komisjon hindab mõjutatud projekte, et teha kindlaks võimalikud probleemid projektide lõpuleviimisel, ning on tihendanud koostööd rakenduspartneritega ja tõhustanud kohapealseid kontrollkäike. Aruande esitamise ajal oli hindamine veel pooleli.

---

³⁰ Rahastu alla kuuluvaid ühinemiseelse abi rahastamisvahendi rahalisi vahendeid hallatakse finantsmääruse teise osa IV jaotises sätestatud välistegevust reguleerivate normide ja finantsmääruse kohaldamise eeskirjade kohaselt.

³¹ See summa hõlmab ka Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi rakendatavate projektide jaoks tehtud väljamakseid, mis ELi eelarves veel ei kajastu.

Rahastu sekkumised prioriteetsete valdkondade kaupa

Rahastu mõlemast osamaksest rahastatava abi rakendamisel tehtud edusammude kohta antakse prioriteetsete valdkondade kaupa aru kaks korda aastas koostatavates rahastu järelevalvearuannetes³². Pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade abistamisel saavutati märkimisväärseid tulemusi järgmistes prioriteetsetes valdkondades.

Haridus

Rahastust on eraldatud prioriteetsele haridusvaldkonnale üle 1,5 miljardi euro, sealhulgas 545 miljonit eurot³³ haridustaristu jaoks.

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames eraldati haridusele üle 181 miljoni euro. Tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete programmi (CCTE) raames toetatakse lapspagulaste kooli õppima asumist ja kooliskäimist, tehes pagulasperedele kaks korda kuus makseid, tingimusel et lapsed käivad korrapäraselt koolis. CCTE programmi rahalist komponenti rahastati humanitaarabi tegevussuuna raames kuni 2022. aasta oktoobrini pärast 2020. aasta juulis kokku lepitud 85 miljoni euro suuruse lisatoetuse eraldamist paranduseelarvest, samal ajal kui sujuva ülemineku suutlikkuse toetamise meetmeid rakendati kuni 2022. aasta detsembrini. See programm kanti 2022. aasta oktoobris üle arenguabi tegevussuunda. 2022. aasta oktoobriks oli CCTE programmist makseid tehtud 811 181 lapse jaoks. Türgis asuvatele pagulastele antava täiendava abi raames rahastatavat CCTE programmi neljandat etappi käsitlev leping 210 miljoni euro suuruses summas sõlmiti 2022. aasta septembris, millega viidi lõpule üleminek humanitaarabilt pikemaajalisele arenguabile hariduse valdkonnas.

Rahastu juhtprogrammist Türki haridusministeeriumile antud 400 miljoni euro suuruse otsetoetuse (projekt PIKTES II³⁴) rakendamine lõppes 2023. aasta jaanuaris ja jätkus uue projektiga PIKTES+,³⁵ mille kogueelarve on 300 miljonit eurot ja mida rahastatakse Türgis asuvatele pagulastele antavast täiendavast abist. Projektist PIKTES toetatakse ministeeriumi püüdlusi suurendada pagulaslaste koolihariduse süsteemis registreerimist, hoidmist ja üleminekut, säilitades samal ajal hariduse kvaliteedi ja sotsiaalse sidususe. 2022. aasta märtsi seisuga omandas kooliharidust veidi üle 747 000 Süüria lapse. Üle 44 000 õpilase omandas koolieelset haridust, üle 328 000 õpilase õppis põhihariduse alumise astme ja 282 323 last põhihariduse ülemise astme asutuses ning 77 361 omandas keskharidust, samal ajal kui üle 7 500 õpilase omandas formaalses distantsõppes keskharidust. 2022. aasta juuniks olid rahastu toel 63 489 pagulaslast saanud järeleaitamistunde ja 41 038 pagulaslast õpiabi. Haridussüsteemi õpetamissuutlikkuse toetamiseks võeti tööle 3 321 õpetajat ja nõustajat (PIKTESi õpetajad ja nõustajad) ning projektist PIKTES II tasustati 22 834 riigiteenistujast õpetajat ja 15 917 kooli haldustöötajat. Soodsa õpikeskkonna tagamiseks võeti koolidesse tööle 3 020 puhastustöötajat ja 1 580 turvatöötajat. 2022. aasta juuni seisuga oli projekti PIKTES II raames antud 3 886 õpetajale, 10 126 riigiteenistujast õpetajale ja 8 154 kooli haldustöötajale koolitust mitmesugustel kaasava haridusega seotud teemadel.

Nende pagulas- ja vastuvõtva kogukonna õpilaste arv, kes on saanud rahastu toel stipendiumi

---

³² https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_et

³³ See hõlmab ELi usaldusfondi (Türki pagulasrahastu esimene osamakse) raames elluviidavat 40 miljoni euro suurust puhta energia projekti.

³⁴ PIKTES II on lühend projekti ingliskeelsest nimetusest „Promoting Integration of Syrian Kids into Turkish Education System II“ („Süüria laste Türki haridussüsteemi lõimimise edendamine II“).

³⁵ PIKTES+ on lühend projekti ingliskeelsest nimetusest „Promoting Inclusive Education for Kids in the Turkish Education System“ („Laste kaasava hariduse edendamine Türki haridussüsteemis“).

tehnilises ning kutsehariduses ja -õppes osalemiseks või kõrgkoolides õppimiseks, on jõudnud 29 049ni. Enamik neist õpilastest olid pagulased. Säilitati sooline tasakaal.

Rahastu on jätkuvalt toetanud haridustaristu arendamist ja aidanud vähendada koolide ülerahvastatust. Märkimisväärset edu on saavutatud seoses haridusasutuste ajakohastamise ja ehitustööde lõpuleviimisega. Suur saavutus ajakohastamisel oli põhi- ja keskkoolidesse 8 700 nutitahvli paigaldamine. Praeguse seisuga on rahastu toel ajakohastatud üle 12 000 asutuse. Peale selle ehitati kokku 117 kooli ja alustati haridusteenuste osutamist 108 koolis. Esimese osamakse raames sõlmitud 40 miljoni euro suuruse puhta energia projekti eesmärk on varustada kahe päikesepargi ja katusepaneelide kaudu 120 kooli energiaga. Katusepaneelide paigaldamine viidi lõpule kolmes koolis ja veel 48 koolis on see ellu viidud keskmiselt 90 % ulatuses. Samuti algasid veel 41 kooli energiatõhususe suurendamiseks renoveerimistööd, mis olid 2022. aasta lõpu seisuga ellu viidud 70 % ulatuses.

Kaitse

Kaitse jaoks on rahastust eraldatud kokku ligikaudu 211 miljonit eurot, peamiselt humanitaarabi tegevussuuna alla kuuluvate projektide kaudu.

Rahastu humanitaarabi tegevussuuna raames on toetatud pagulaste registreerimist ja kontrollimist, et neil oleks võimalik muuta oma staatus Türgis seaduspäraseks ja hõlpsam juurdepääs teenustele. Lisaks eraldiseisvatele kaitsemeetmetele, mille eesmärk on täita lünki ning tegeleda konkreetsete vajaduste ja ohus olevate isikutega, on kaitseküsimused integreeritud ka humanitaarabistrateegia teistesse sammastesse (põhivajadused, tervishoid ja haridus). Üldeesmärk on paremini kaitsta haavatavaid pagulasi, muuta seaduspäraseks nende staatus ning siduda nad laiemal avalike ja ÜRO / valitsusväliste organisatsioonide teenuste võrgustikuga. Aruandeperioodil keskenduti abi andmisel endiselt kõige haavatavamatele rühmadele (nt hooajalised põllumajanduslikud võõrtöötajad, peamised pagulasrühmad jne). Peale selle hõlmasid Süüria kriisile reageerimiseks loodud ELi piirkondliku usaldusfondi kaudu rahastatud projektid abi pagulaste vastuvõtmiseks kogukonnakeskustes ja haavatavate pagulaste edasisuunamist asjakohaste talituste juurde.

Rahastu arenguabi tegevussuuna raames sõlmiti 2020. aasta lõpus leping 20 miljoni euro suuruse otsetoetuse andmiseks perekonna-, töö- ja sotsiaalteenuste ministriumile. Projekti eesmärk on parandada ennetavate ja kaitsvate sotsiaalteenuste osutamist kõige haavatavamatele pagulastele ja vastuvõtvatele kogukondadele. 2022. aastal avati kavandatud 18 uuest sotsiaalteenuste keskusest kaheksa ja tehti edusamme kuue eakate päevakeskuse avamisel. Algasid ka ettevalmistustööd, nagu 75 lastekaitseüksuse sisustamine, kümne mobiilse sotsiaalteenuste keskuse loomine, vägivalda eest kaitsmise ja seireüksuste materiaalne toetamine ning ligikaudu 4 000 perekonna- ja sotsiaalministeeriumi keskasutuste ja piirkondlike osakondade töötaja koolitamine.

Tervishoid

Prioriteetsele tervishoiuvaldkonnale on rahastust eraldatud 800 miljonit eurot.

Rahastu toetuse peamine samm on projekt SIHHAT, mida rahastatakse kahe järjestikuse eraldisega: 300 miljonit eurot 2016. aastal ja 210 miljonit eurot 2020. aastal. Projektiga SIHHAT toetatakse Türgi tervishoiu- ja sotsiaalministeeriumi püüdlusi tagada 4 miljonile pagulasele tasuta ja võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele. Kokku tegutseb 187 rändajate tervisekeskust 30 provintsis ja ELi toetatavates asutustes töötab ligikaudu 4 000 tervishoiutöötajat, kellest 75 % on Süüria päritolu. Projekti SIHHAT II rakendamine jätkub tempokalt ja tulemused on

käegakatsutavad. Projekti SIHHAT III ettevalmistused algasid 2022. aastal. Projekt SIHHAT III peaks tagama pagulastele pakutavate tervishoiuteenuste jätkumise ka pärast 2023. aastat, mil projekt SIHHAT II peaks lõppema.

Kahe rahastust rahastatud haigla (Dörtyolis/Hatays ja Kilises) ehitamine on lõpule viidud. Mõlemad haiglad avati ametlikult vastavalt 2022. aasta juunis ja detsembris ning töötavad täies mahus. Neis osutatakse pagulastele ja vastuvõtivatele kogukondadele kvaliteetseid teiseid tervishoiuteenuseid. Lisaks ehitatakse ja renoveeritakse rahastu abil rändajate tervisekeskusi, hangitakse imiku hooldus- ning hügieenitarvete komplekte ja renoveeritakse füsioteraapiaüksusi, täiendades projekti SIHHAT.

Füüsilise rehabilitatsiooni teenuste üleviimine humanitaarabi tegevussuuna alt arenguabi tegevussuuna alla on peaaegu lõpule viidud. Humanitaarpartner tagab edukalt puuetega ja muude haavatavate pagulaste ohutu ja kaasava juurdepääsu teenustele koos projekti SHIFA³⁶ (Euroopa Nõukogu Arengupanga (CEB) rakendatav ELi rahastatud projekt) raames ehitatud füsioteraapilise taastusravi üksuste valmisolekuga.

Projekti SIHHAT III elluviimiseks valmistumisel kavatseb komisjon pöörata erilist tähelepanu haavatavatele rühmadele (pagulased väljaspool nende registreerimise provintsi, mittesüürlased, LGBTQI+inimesed ja puuetega pagulased) ning eriteenustele, sealhulgas reproduktiiv- ja vaimsele tervisele ning psühhosotsiaalsele toele.

Munitsipaaltaristu

Munitsipaaltaristu on rahastu üks peamisi prioriteete. Rahastust toetatakse eri omavalitsusi oluliste munitsipaalteenuste osutamisel, sealhulgas veevarustuse ja kanalisatsiooni ning tahkete jäätmete käitluse valdkonnas. Sellest toetatakse ka kohalikku taristut, osutades vaba aja veetmise teenuseid. 2021. aasta oktoobris viidi lõpule jäätmete mehaanilis-bioloogilise töötlemise rajatise ehitamine Gaziantepi. Sõlmiti üheksa 36st veevarustus- ning reovee- ja tahkete jäätmete käitluse lepingust, samal ajal kui 26st noorte- ja spordirajatisest kaeti lepingutega 22 ja need on praegu ehitamisel.

Põhivajadused ja sotsiaal-majanduslik toetus

Rahastust on eraldatud põhivajaduste ja sotsiaal-majandusliku toetuse jaoks üle 2,83 miljardi euro.

Selle prioriteetse valdkonna sekkumiste eesmärk on tagada kõige haavatavamate pagulaste põhivajaduste rahuldamine ning suurendada pagulaste vastupanu- ja toimetulekuvõimet. See peaks võimaldama liikuda sotsiaalabist sõltumise juurest järk-järgult iseseisva toimetuleku ja elatise teenimise võimaluste kasutamise juurde.

Üle 2,6 miljoni pagulase on saanud rahastust otsetoetust põhivajaduste rahuldamiseks, et võimaldada neil elada väärikalt. Suurem osa toetusest antakse hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu (ESSN) kaudu – tegemist on humanitaar- ja sotsiaalabiprogrammiga, mille raames antakse nüüd juba enam kui 1,6 miljonile pagulasele iga kuu deebetkaardisüsteemi kaudu sularaha. ESSNi programmi kolmanda etapi elluviimiseks eraldati 1,225 miljonit eurot. ESSNi programmi alusel toetuse andmine on tagatud kuni 2023. aasta teise kvartalini,³⁷ kusjuures

---

³⁶ „Strengthening Health Infrastructure for All“ („Tervisetaristu tugevdamine kõigi jaoks“).

³⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200706IPR82727/meps-approve-EU585-million-to-support-syrian-refugees-in-neighbouring-countries>

rahastuvälise täiendava pagulastoetuse raames eraldatakse täiendavaid rahalisi vahendeid.

Rahastu teise osamakse raames annab komisjon perekonna- ja sotsiaalteenuste ministriumile 245 miljoni euro suuruse otsetoetuse, et võimaldada pakkuda igakuist rahalist toetust, mis on võrreldav sotsiaalabiga, mida antakse haavatavatele isikutele Türgi sotsiaalkindlustussüsteemi alusel (hädaolukorra sotsiaalse turvavõrgu programmi täiendav programm, C-ESSN). Pärast ettevalmistusetappi algas 2021. aasta juulis toetusesaajatele maksete tegemine, mis kestab vähemalt 2023. aasta maini. Projekti viiakse ellu koos ESSNi programmiga ning selle raames toetatakse üksikvanemaga, eakatega ja raske puudega isikutega leibkondi. ELi delegatsioon ning Euroopa elanikkonnakaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi (ECHO) kohapealsed töötajad Ankaras peavad regulaarseid kohtumisi, et koordineerida ESSNi ja C-ESSNi programmi paralleelset rakendamist. 2022. aastal tagati C-ESSNi ja ESSNi³⁸ programmi jätkumine 2021.–2023. aastaks eraldatud 3 miljardi euro suuruse täiendava pagulastoetusega³⁹.

Jätkuvalt antakse sotsiaal-majanduslikku lisatoetust pagulastele, kellel oleks võimalik siseneda tööturule. Selle toetuse eesmärk on suurendada pagulaste tööalast konkurentsivõimet ning see hõlmab kutseõpet ja oskuste arendamise koolitust, keeleõpet, töönõustamist, töökohal toimuva väljaõppe programme ja tööloa saamise protsessi lihtsustamist, et toetada nii Süüria pagulasi kui ka vastuvõtvaid kogukondi. Koostöös Türgi väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamise organisatsiooni (KOSGEB) ning Türgi Arengu- ja Investeerimispannaga (TKYB) pakutakse nii Süüria pagulaste kui ka vastuvõtva kogukonna idufirmadele ja tegutsevatele ettevõtjatele spetsiaalselt neile mõeldud toetusi ja ettevõtluskoolitust. Teise projektiga toetatakse naiste juhitava sotsiaalse ettevõtluse mudeli arendamist ja rakendamist, et pakkuda püsivat sissetulekut tagavat tegevust nii haavatavatele Süüria pagulastele kui ka Türgi naistele. Veel kahe projekti eesmärk on toetada tööhõivet põllumajanduses. Projektid peaksid kestma kõige rohkem 2025. aasta keskpaigani. 2022. aastal tagati pagulastele sotsiaal-majandusliku toetuse jätkuv andmine 2021.–2023. aastal eraldatud 3 miljardi euro suuruse täiendava pagulastoetusega.

Rände haldamine

Selles prioriteetses valdkonnas rahastati rahastu esimese osamakse raames kaht projekti kogusummas 80 miljonit eurot. Esimese projektiga anti ELi toetust selleks, et suurendada Türgi rannikuvalve võimekust viia ellu otsingu- ja päästeoperatsioone. Teise projekti eesmärk oli toetada rändehalduse peadirektoraati ELi tagasi saadetud rändajate haldamisel. Mõlemad projektid on lõpule viidud.

Rahastust toetust saavate projektide soolised aspektid

Rahastu raames sekkumiste rakendamisel juhendatakse endiselt ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmandast tegevuskavast „Üheskoos sooliselt võrdõigusliku maailma poole 2021–2025“. Naiste ja tütarlaste inimõiguste edendamine, kaitsmine ja austamine kogu nende mitmekesisuses, sooline võrdõiguslikkus ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamine olid prioriteedid ka 2022. aastal. Sooga seotud kaalutlused integreeriti kõikidesse rahastu

---

³⁸ ESSNi programmi järgmise etapi peaks üle võtma naabrusspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraat.

³⁹ Komisjoni rakendusotsus 2022. ja 2023. aastal Türgis kõige haavatavamatele pagulastele rahalise toetuse andmise üksikmeetme rahastamise kohta (C(2022) 7822 final) võeti vastu 4. jaanuaril 2022 ja komisjoni rakendusotsus üksikmeetme rahastamise kohta, et jätkata 2022. aastal Türgis pagulaste põhivajaduste rahuldamise ja elatise teenimisele ülemineku toetamist (C(2022) 8887), võeti vastu 7. detsembril 2022.

projektidesse ja neid jälgiti pidevalt disagreeeritud andmete (76 näitaja) abil. Koos soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisega võeti spetsiaalseid meetmeid, mis töötati välja koostöös rakenduspartneritega, kellel on selle lähenemisviisiga suured kogemused ja kellel on suutlikkus astuda dialoogi Türgi ametiasutustega.

Rahastul on olnud oluline roll naiste tööalase konkurentsivõime suurendamisel. Enam kui 26 000 naist on edukalt läbinud lühiajalise kutseoskuste koolituse ja ligikaudu 40 000 naist on saanud töönõustamist. Lisaks on nõustamis- või rahalist toetust laiendatud ligikaudu 500 ettevõttele, mis kuuluvad naistele.

Rahastu toel on pakutud pagulasnaistele väärtuslikke türgi keele kursusi. Need kursused on edukalt läbinud ligikaudu 25 000 täiskasvanud pagulasnaist ja 20 000 naisõpilast. Lisaks on ligikaudu 55 000 naissoost pagulaslast saanud rahastust toetatud projektide kaudu koolieelset haridust. 15 000 naisõpilasele on antud ka haridusstipendiume. Väärrib märkimist, et peaaegu 50 % rahastu kaasatud õpetajatest ja haridustöötajatest on naised.

Rahaülekannete programmid on pakkunud pagulasnaistele võrdseid hüvesid. Enam kui üks miljon naist saab regulaarseid tingimusteta rahaülekandeid. Lisaks on ligikaudu 400 000 naisõpilase perekonnad saanud tingimuslikke haridusotstarbelisi rahaülekandeid. Rahaülekannete programmidest eraldi on ligikaudu 500 000 pagulasnaist saanud kaitsega seotud suunamisteenuseid ning ligikaudu 550 000 pagulasnaisele on osutatud rahastust toetatud projektide kaudu kaitseteenuseid.

5. Järelevalve ja hindamine

Järelevalve

Rahastu järelevalvesüsteem on kavandatud nii, et seda kohandatakse, täiustatakse ja parandatakse kogu selle kasutusaja jooksul. 2022. aastal põhines rahastu saavutuste aruandlus endiselt rahastu ajakohastatud tulemusraamistikul⁴⁰ ja muutuste teoorial⁴¹. 2022. aastal – juunis ja detsembris – avaldati kaks rahastu järelevalvearuannet, mis on kättesaadavad naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraadi veebisaidil⁴². Rahastu järelevalvearuanne, milles käsitletakse ajavahemikku kuni 2022. aasta detsembrini, tuleb esitada 2023. aasta juunis.

Komisjoni toetab rahastu järelevalve- ja aruandlusülesannete täitmisel endiselt tehnilise abi meeskond (SUMAF⁴³). 2022. aasta lõpuks oli lõpule viidud 239 järelevalvemissiooni, kuus tulemustele orienteeritud järelevalvemissiooni, 94 tehnilise abi missiooni ja 139 kohapealset kontrolli-/järelevalvemissiooni; 61 % neist missioonidest keskendus otsese eelarve täitmise raames rakendatavatele lepingutele⁴⁴. Jätkati ka järelevalvet humanitaarabi rakenduskavade alusel rahastatavate rahastu meetmete üle ja aruandeperioodil viidi lõpule 89 projektitasandi järelevalvemissiooni.

---

⁴⁰ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Facility%20Results%20Framework_Jun2022.pdf

⁴¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Facility%20Theory%20of%20Change_Feb2022.pdf

⁴² https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_et

⁴³ Tehniline abi Türgi pagulasrahastu raames rahastatavate meetmete järelevalve toetamiseks (IPA/2018/393-877).

⁴⁴ Kumulatiivsed andmed alates 2017. aastast.

Hindamine

Komisjon on jätkanud 2021. aasta juulis avaldatud rahastu strateegilise vahehindamise⁴⁵ soovitude elluviimist.

6. Auditeerimine

Euroopa Kontrollikoda alustas rahastu teist tulemusauditit 2022. aasta novembris. Audit oli käesoleva aruande koostamise ajal pooleli. Kontrollikoda plaanib esitada oma järeldused ja soovitusel 2023. aasta sügisel.

7. Teavitamine ja nähtavus

2022. aastal jätkati rahastust toetatavate meetmete nähtavuse suurendamist, et tõsta esile ELi abi Türgile pagulaste vastuvõtmisel. Prioriteetideks olid teadlikkuse, nähtavuse ja mõistmise saavutamine üldsuse, meedia, poliitikakujundajate ja teiste ELi sidusrühmade, Türgi ja rahvusvahelise kogukonna seas.

Üritused, tseremooniad ja meediakajastused

2022. aasta esimesel poolel korraldas delegatsiooni juht neli lähetust Denizlisse, Konyasse,ardini ja Dörtyoli, et suurendada ELi meetmete nähtavust, äratades märkimisväärset huvi. Muude projektiga seotud ürituste hulka kuulusid projekti „Erasektori mõjuvõimu suurendamine sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse edendamiseks Türgis“ (FOSTER) avatseremoonia 2022. aasta veebruaris, Türgis asuvate pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade sotsiaalse ettevõtluse, mõjuvõimu suurendamise ja ühtekuuluvuse projekti (SEECO) algatamine mais, Kilis asuva uue riigihaiгла avatseremoonia juunis ning 2022. aasta detsembris tingimuslike haridusotstarbeliste rahaülekannete projekti allkirjastamistseremoonia, mis tähistas projekti ametlikku üleandmist UNICEFilt Türgi valitsusele. Tegevuste ja meetmete nähtavust edendati ka pressiteadetega.

2022. aastal korraldati meediapartneritele reis, et tutvustada humanitaarabiprojekte, mida EL Türgis rahastab. Selle tulemusel ilmusid erinumbrid paljudes Euroopa meediaväljaannetes, nagu El Pais (Hispaania), ANSA (Itaalia), Publico (Portugal), Deutsche Welle (Saksamaa), ARD (Saksamaa), EFE (Hispaania) ja NRK (Norra). Lisaks korraldati koos Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside Föderatsiooniga (IFRC) ulatuslik teavituskampaania, et suurendada teadlikkust ESSNi programmist. Kampaania hõlmas edukaid sotsiaalmeediakajastusi Saksamaal, Itaalias, Rootsis, Türgis, Portugalis ja Poolas.

8. Kokkuvõte ja edasised sammud

2022. aastal tehti rahastu rakendamisel olulisi edusamme. Rahastu kogu tegevuseelarve on lepingutega kaetud ja välja on makstud 5 miljardit eurot. Rahastu jätkas hädavajaliku abi andmist pagulastele ja vastuvõtivatele kogukondadele Türgis.

Edasiste sammude hulgas on järgmised:

- jätkata kõigi projektide tulemuslikku rakendamist pagulaste ja vastuvõtivate kogukondade hüvanguks kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega;
- jätkata rahastuga seotud teavitustegevusega;

---

⁴⁵ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/strategic-mid-term-evaluation-facility-refugees-turkey-2016-201920_et

- *korraldada 2023. aasta juunis rahastu juhtkomitee koosolek;*
- *kavandada ja rakendada täiendavat toetust pagulastele ja vastuvõtivatele kogukondadele Tiirgis, et tagada rahastu abil saavutatu kestlikkus.*